

YETKİLİ MÜESSESELER

Kiralık Hesaplarla Mücadele Şüpheli İşlem Bildirimi Rehberi
H) Sektörler İtibarıyla Risk Göstergeleri Kapsamında

KİRALIK HESAP RİSK UYARISI

Yetkili müesseseler, kiralık hesabın doğrudan tutulduğu kuruluşlar olmaktan ziyade, **kiralık hesaplarla bağlantılı fonların döviz veya nakde dönüştürüldüğü ya da ters yönde nakit ve döviz kaynaklı değerlerin banka hesaplarına aktarıldığı geçiş noktaları** olarak önem taşımaktadır.

Bu sektörde temel risk, “kiralık hesabın yetkili müessese nezdinde bulunması” değil; kiralık hesapla bağlantılı fonun yetkili müessese üzerinden biçim değiştirmesidir.

Örneğin kiralık banka veya ödeme hesaplarında toplanan fonlar yetkili müesseseye aktarılabilir, burada döviz çevrilebilir ve sonrasında nakit olarak teslim alınabilir. Ters yönde ise nakit veya döviz karşılığı oluşan tutar, işlemi fiilen gerçekleştiren kişi yerine üçüncü bir gerçek veya tüzel kişiye ait banka hesabına gönderilebilir. Böylece fonun ilk kaynağı ile nihai kullanım noktası arasında yeni bir katman eklenmiş olur.

Bu nedenle yetkili müesseseler bakımından yalnızca işlemi gerçekleştiren müşterinin kimliği değil, **işlem bedelinin hangi banka veya ödeme hesabından geldiği ve işlem sonucunda oluşan fonun hangi hesaba yönlendirildiği** de önem taşımaktadır. Müşteriye ait olmayan veya müşteriyle ekonomik ilişkisi açıklanamayan bir hesaptan fon gelmesi ya da işlem sonucunun üçüncü kişi hesabına aktarılmasının talep edilmesi, kiralık hesap kullanımı bakımından dikkat çekici olabilir.

Bazı yapılarda aynı kişi adına gerçekleştirilen döviz işlemleri farklı banka hesaplarından finanse edilebilir. Benzer şekilde görünürde birbirleriyle bağlantısız çok sayıda kişinin işlemleri, aynı banka hesapları, aynı aracı kişi, aynı şirket veya aynı ekonomik faydalanıcı etrafında birleşebilir.

Kiralık hesap → yetkili müessese → döviz/nakit veya nakit/döviz → yetkili müessese → kiralık hesap biçimindeki tekrar eden akışlar özellikle önemlidir.

Hesap sahibi ile işlemi fiilen yöneten kişinin farklı olması da bu sektörde karşılaşılabilecek önemli bir durumdur. Kiralık hesap sahibi, üçüncü kişinin talimatıyla yetkili müesseseye fon gönderebilir, yetkili müesseseden hesabına gelen tutarı kabul edebilir veya işlemin ardından elde edilen döviz ya da nakdi başka kişilere teslim edebilir. Müşterinin işlem yerinde fiziksel olarak bulunması da işlemin mutlaka kendi ekonomik amacı doğrultusunda gerçekleştirildiğini göstermeyebilir.

Tüzel kişiler bakımından risk farklı bir görünüm kazanabilir. Gerçek ticari faaliyeti sınırlı, kısa süre önce kurulmuş veya uzun süre hareketsiz kaldıktan sonra yeniden faaliyete geçen şirketlerin banka hesaplarından yoğun döviz işlemlerine fon gönderilmesi; yetkili müessese işlemleri sonucunda oluşan tutarların bu şirketlerin hesaplarına aktarılması veya şirketin faaliyet konusu ve mali kapasitesiyle açıklanamayan döviz işlemlerinin görülmesi ayrıca değerlendirilmelidir.

Yetkili müesseseler bakımından **Hawala ve Benzeri Alternatif Değer Transfer Sistemleri Şüpheli İşlem Bildirimi Rehberi** de ayrıca önem taşımaktadır. Kiralık hesaplardan gelen fonların döviz veya nakde dönüştürülmesi, üçüncü kişiler adına işlem yapılması ve görünürde bağımsız işlemlerin daha geniş bir değer transfer veya mutabakat yapısının parçası hâline gelmesi, kiralık hesap yapıları ile hawala benzeri sistemlerin kesiştiği başlıca alanlardır.

Bu nedenle yetkili müesseseler; kendi sektörlerine yönelik sektörel ŞİB rehberinde, Hawala ve Benzeri Alternatif Değer Transfer Sistemleri Rehberinde ve bu Rehberde yer verilen göstergeleri birlikte dikkate almalıdır. Aşağıdaki hususlar, söz konusu rehberlerdeki daha geniş risk setlerinin yerine geçmeyip, **kiralık hesaplarla yetkili müessese işlemleri arasındaki bağlantının tespitine yönelik tamamlayıcı tipolojiler** niteliğindedir.

Kiralık hesap kullanımına ilişkin kuvvetli emarelerin ortaya çıkması hâlinde de yalnızca ŞİB gönderilmesiyle yetinilmemeli; Rehberin “**Şüpheli İşlem Bildiriminden Önce Yapılması Gerekenler**” bölümünde yer verilen

müşterinin tanınması, fon kaynağı ve işlem amacı hakkında ilave bilgi ve belge temini, müşteriyle irtibat kurulması ve gerekli önleyici tedbirlerin uygulanması somut olayın niteliğine göre yerine getirilmelidir.

Yetkili müesseseler bakımından özellikle şu risk göstergeleri öne çıkmaktadır:

Tamamlayıcı Risk Göstergeleri (10)

1. Döviz işleminin, müşteriye ait olmayan veya müşteriyle ekonomik ilişkisi açıklanamayan **üçüncü kişi banka ya da ödeme hesaplarından** finanse edilmesi.
2. İşlem sonucunda oluşan Türk lirası veya döviz bedelinin müşterinin kendi hesabı yerine **üçüncü bir kişi hesabına** aktarılmasının talep edilmesi.
3. Aynı müşterinin işlemlerinin farklı kişi veya şirketlere ait hesaplardan finanse edilmesi ya da aynı banka hesabının görünürde ilişkisiz birden fazla müşterinin işlemlerinde kullanılması.
4. Farklı banka hesaplarından gelen fonların aynı kişi, şirket, aracı veya ekonomik faydalanıcı etrafında birleşmesi.
5. Müşterinin fonun kaynağı, gönderileceği hesap veya ilgili üçüncü kişiler hakkında yeterli bilgi sahibi olmaması ya da **başkasının talimatıyla hareket ettiğinin** anlaşılması.
6. Aynı kişi veya organizasyonla bağlantılı çok sayıda müşterinin yakın zaman aralıklarında benzer nitelikte döviz işlemleri gerçekleştirmesi.
7. Yeni kurulmuş, faaliyeti sınırlı veya uzun süre hareketsiz kalmış şirketlerin **faaliyet konusu ve mali kapasitesiyle uyumsuz yüksek hacimli döviz işlemleri** gerçekleştirmesi.
8. Fonların **banka/ödeme hesabı – yetkili müessese – döviz/nakit** veya ters yönde **nakit/döviz – yetkili müessese – üçüncü kişi/kiralık hesap** biçiminde kısa süreli ve tekrarlayan değer dönüşümlerine konu edilmesi.
9. Yasa dışı bahis, dolandırıcılık, uyuşturucu ticareti veya diğer suçlarla bağlantılı olduğu değerlendirilen kiralık hesaplardan gelen fonların **döviz veya nakde dönüştürülmesi**.
10. Yetkili müessese işlemlerinin, ortak hesaplar, kişiler, araçlar veya karşı taraflar üzerinden **hawala, alternatif değer transferi veya kayıt dışı mutabakat sisteminin** parçası olduğuna işaret eden örüntüler göstermesi.

(Kiralık Hesaplarla Mücadele Şüpheli İşlem Bildirimi Rehberi, Bölüm H.4)

